WYROK SĄDU (szósta izba w składzie powiększonym)

z dnia 14 lipca 2011 r.*

W sprawie T-189/06

Arkema France SA, z siedzibą w Colombes (Francja), reprezentowana początkowo przez A. Wincklera, S. Sorinasa Jimena oraz P. Geffriaud, a następnie przez S. Sorinasa Jimena oraz E. Jégou, adwokatów,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej początkowo przez F. Arbaulta oraz O. Beynet, a następnie przez V. Bottkę, P.J. Van Nuffela oraz B. Gencarellego, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot, tytułem żądania głównego, wniosek o stwierdzenie częściowej nieważności decyzji Komisji C (2006) 1766 wersja ostateczna z dnia 3 maja 2006 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38.620 – Nadtlenek wodoru i nadboran sodu) w zakresie dotyczącym

* Język postępowania: francuski.

skarżącej, a także, tytułem żądania ewentualnego, wniosek o uchylenie grzywny nałożonej na skarżącą lub obniżenie jej kwoty,

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym),

w składzie: V. Vadapalas (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa, M. Prek, A. Dittrich, L. Truchot i K. O'Higgins, sędziowie,

sekretarz: C. Kristensen, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 września 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

1 Skarżąca, Arkema France SA (dawniej Atofina SA), jest spółką prawa francuskiego, która w okresie zaistnienia okoliczności faktycznych niniejszej sprawy wprowadzała do obrotu między innymi nadtlenek wodoru (zwany dalej „NW") i nadboran sodu (zwany dalej „NBS").

2 Pomiędzy datą początku naruszenia a kwietniem 2000 r. jej głównym udziałowcem mającym 97,5% akcji była Elf Aquitaine SA. Od kwietnia 2000 r. Elf Aquitaine posiadała 96,48% udziałów skarżącej, podczas gdy właścicielem Elf Aquitaine była w 99,43% spółka Total.

3 W listopadzie 2002 r. Degussa AG powiadomiła Komisję Wspólnot Europejskich o istnieniu kartelu na rynkach NW i NBS i wystąpiła o zastosowanie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy").

4 Degussa przedstawiła Komisji konkretne dowody, które umożliwiły tej ostatniej przeprowadzenie w dniach 25 i 26 marca 2003 r. kontroli w lokalach trzech przedsiębiorstw, w tym w lokalach skarżącej.

5 W następstwie tych kontroli szereg przedsiębiorstw, wśród nich między innymi EKA Chemicals AB, skarżąca i Solvay SA, wystąpiło o zastosowanie komunikatu w sprawie współpracy i przekazało Komisji dowody dotyczące omawianego kartelu.

6 W dniu 26 stycznia 2005 r. Komisja wysłała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów do skarżącej i do pozostałych przedsiębiorstw, których ono dotyczyło.

7 W następstwie przesłuchania odnośnych przedsiębiorstw, które odbyło się w dniach 28 i 29 czerwca 2005 r., Komisja wydała decyzję C (2006) 1766 wersja ostateczna z dnia 3 maja 2006 r. dotyczącą postępowania na mocy art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG w sprawie przeciwko Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals, Degussa, Edison SpA, FMC Corp., FMC Foret SA, Kemira Oyj, Air liquide SA, Chemoxal SA, SNIA SpA, Caffaro Srl, Solvay SA, Solvay Solexis SpA, Total, Elf Aquitaine i skarżąca (sprawa COMP/F/38.620 – Nadtlenek wodoru i nadboran

sodu) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją"), której streszczenie zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. L 353, s. 54). Decyzja ta została doręczona skarżącej pismem z dnia 8 maja 2006 r.

Zaskarżona decyzja

8 W zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że jej adresaci uczestniczyli w jednolitym i ciągłym naruszeniu art. 81 WE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), które dotyczyło NW i produkowanego przy jego wykorzystaniu NBS (motyw 2 zaskarżonej decyzji).

9 Stwierdzone naruszenie polegało głównie na wymianie między konkurentami istotnych z handlowego punktu widzenia informacji oraz informacji poufnych dotyczących rynku i przedsiębiorstw, na ograniczaniu i kontrolowaniu produkcji oraz potencjalnych i faktycznych zdolności produkcyjnych, na podziale udziałów w rynku i klientów, a także na ustalaniu i monitorowaniu przestrzegania docelowych cen.

10 Skarżąca, Total i Elf Aquitaine „wspólnie i solidarnie" [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej] zostały uznane za odpowiedzialne za to naruszenie (motyw 441 zaskarżonej decyzji).

11 W celu obliczenia kwoty grzywien Komisja zastosowała metodę określoną w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi").

12 Kwotę podstawową grzywien Komisja określiła na podstawie wagi i czasu trwania naruszenia (motyw 452 zaskarżonej decyzji), które zostało uznane za bardzo poważne (motyw 457 zaskarżonej decyzji).

13 W ramach zróżnicowanego traktowania skarżąca, Total i Elf Aquitaine zostały zaliczone do trzeciej kategorii, odpowiadającej kwocie wyjściowej w wysokości 20 mln EUR (motywy 460–462 zaskarżonej decyzji).

14 W celu zapewnienia wystarczającego skutku odstraszającego, zważywszy na znaczne obroty wiodących w grupie spółek, czyli Elf Aquitaine i Total, ta kwota wyjściowa została pomnożona przez współczynnik 3 (motyw 463 zaskarżonej decyzji).

15 Ponieważ zdaniem Komisji skarżąca uczestniczyła w naruszeniu od dnia 12 maja 1995 r. do dnia 31 grudnia 2000 r., to znaczy przez okres pięciu lat i siedmiu miesięcy, kwota nałożonej na nią grzywny została powiększona o 55% z uwagi na czas trwania (motyw 467 zaskarżonej decyzji). Takie zwiększenie nie zostało zastosowane do kwoty grzywny nałożonej na spółkę Total, której odpowiedzialność za rozpatrywane naruszenie została uznana w odniesieniu do okresu od dnia 30 kwietnia do 31 grudnia 2000 r. (motyw 468 zaskarżonej decyzji).

16 Komisja uwzględniła wobec skarżącej okoliczność obciążającą ze względu na powrót do naruszenia stwierdzonego w decyzji Komisji 85/74/EWG z dnia 23 listopada 1984 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 85 traktatu EWG (sprawa IV/30.907 – Nadtlenki) (Dz.U. 1985, L 35, s. 1) i decyzji Komisji 94/599/WE z dnia 27 lipca 1994 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 85 traktatu WE (sprawa IV/31.865 – PCV) (Dz.U. L 239, s. 14). W konsekwencji do podstawowej kwoty grzywny nałożonej na skarżącą Komisja zastosowała zwiększenie w wysokości 50% kwoty podstawowej, która zostałaby wobec niej zastosowana, gdyby spółki wiodące w grupie nie były

adresatami zaskarżonej decyzji (motywy 469–471 i przypis dolny nr 409 zaskarżonej decyzji).

17 Komisja uznała, że skarżąca była drugim przedsiębiorstwem, które spełniło wymogi określone w pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy, i z tego względu przyznała jej obniżenie całkowitej kwoty grzywny nałożonej na skarżącą, Total i Elf Aquitaine o 30% (motywy 509–514, 529 zaskarżonej decyzji).

18 Artykuł 1 lit. o)–q) zaskarżonej decyzji stanowi, że te trzy spółki naruszyły art. 81 ust. 1 WE i art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc w będącym przedmiotem tej decyzji naruszeniu: Total w okresie od dnia 30 kwietnia do 31 grudnia 2000 r., skarżąca i Elf Aquitaine od dnia 12 maja 1995 r. do 31 grudnia 2000 r.

19 W art. 2 lit. i) zaskarżonej decyzji na skarżącą została nałożona grzywna w wysokości 78,663 mln EUR, z czego Total i Elf Aquitaine są „wspólnie i solidarnie" odpowiedzialne za jej zapłatę do wysokości, odpowiednio 42 mln EUR i 65,1 mln EUR.

Przebieg postępowania i żądania stron

20 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 18 lipca 2006 r. skarżąca wniosła niniejszą skargę.

21 Ponieważ skład izb Sądu został zmieniony i sędzia sprawozdawca został przydzielony do szóstej izby, po wysłuchaniu stron niniejszą sprawę przydzielono szóstej izbie w składzie powiększonym.

22 Ze względu na to, że dwóch członków tej izby w składzie powiększonym nie mogło uczestniczyć w posiedzeniu, zgodnie z art. 32 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem jego prezes wyznaczył dwóch innych sędziów w celu uzupełnienia składu izby.

23 Na podstawie sprawozdania sędziego Sąd postanowił otworzyć postępowanie ustne. Wystąpienia stron oraz ich odpowiedzi na pytania Sądu zostały wysłuchane na posiedzeniu, które odbyło się w dniu 3 września 2010 r.

24 Skarżąca wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w dotyczącym ją zakresie;

— tytułem zarzutu ewentualnego, uchylenie nałożonej na nią grzywny lub obniżenie jej kwoty;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

25 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

26 Na poparcie skargi skarżąca podnosi w istocie sześć zarzutów opartych, po pierwsze, na naruszeniu przepisów dotyczących możliwości przypisania naruszenia popełnionego przez spółkę zależną spółce dominującej i zasady równego traktowania, po drugie, na błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących przypisania naruszenia spółkom Total i Elf Aquitaine, po trzecie, naruszeniu obowiązku uzasadnienia i zasady dobrej administracji, po czwarte, na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących podwyższenia kwoty grzywny w ramach skutku odstraszającego, po piąte, na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących podwyższenia kwoty grzywny z tytułu powrotu do naruszenia i, po szóste, na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących obniżenia kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy.

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu przepisów dotyczących możliwości przypisania naruszenia popełnionego przez spółkę zależną spółce dominującej i zasady równego traktowania

Uwagi wstępne

27 Należy przypomnieć, że prawo konkurencji Unii dotyczy działalności przedsiębiorstw, a pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdy podmiot wykonujący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego i sposobu jego finansowania (zob. wyrok Trybunału z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8237, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo).

28 Trybunał wyjaśnił też, że pojęcie przedsiębiorstwa w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (zob. ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 Jeżeli tego rodzaju podmiot gospodarczy narusza zasady konkurencji, to musi odpowiedzieć za to naruszenie zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej (zob. ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Naruszenie prawa konkurencji Unii musi być przypisane jednoznacznie podmiotowi prawa, na który będzie można nałożyć grzywny; również do tego podmiotu winno być skierowane pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Ważne jest również, by pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wskazywało, w jakim charakterze danemu podmiotowi prawa zarzucane są określone okoliczności (zob. ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej między innymi w przypadku, gdy mimo posiadania odrębnej podmiotowości prawnej spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania rynkowego, lecz stosuje zasadniczo instrukcje dawane jej przez spółkę dominującą, w szczególności z uwzględnieniem więzów ekonomicznych, organizacyjnych i prawnych łączących oba te podmioty prawa (zob. ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 Jest tak dlatego, że w tego rodzaju sytuacji spółka dominująca i jej spółka zależna są częścią tej samej jednostki gospodarczej, a tym samym tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu przedstawionym powyżej. Zatem okoliczność, że spółka dominująca i jej spółka zależna stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE,

pozwala Komisji na skierowanie decyzji nakładającej grzywny do spółki dominującej, bez konieczności ustalania jej bezpośredniego zaangażowania w naruszenie (ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 59).

33 Trybunał orzekł ponadto, że w szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swojej spółki zależnej, która popełniła naruszenie unijnych zasad konkurencji, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej, a po drugie, istnieje wzruszalne domniemanie, że spółka dominująca rzeczywiście wywiera taki decydujący wpływ na spółkę zależną (ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 Trybunał więc doprecyzował, że w tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajdował się w posiadaniu spółki dominującej, aby przyjąć, że ta ostatnia wywierała decydujący wpływ na politykę handlową swej spółki zależnej. Komisja będzie zatem mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na spółkę zależną, chyba że spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia domniemania, przedstawi wystarczające dowody mogące wykazać, że jej spółka zależna działa na rynku w sposób autonomiczny (zob. ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 W niniejszym przypadku, w motywach 370–379 zaskarżonej decyzji, opierając się na orzecznictwie Trybunału i Sądu Komisja streściła zasady, które zamierza zastosować w celu określenia adresatów zaskarżonej decyzji.

36 Komisja przypomniała w szczególności, że odpowiedzialność spółki dominującej za bezprawne działanie spółki zależnej może zostać stwierdzona w zakresie, w jakim ta spółka zależna nie określała swojego zachowania na rynku w sposób autonomiczny, stosując się co do istoty do instrukcji przedstawianych jej przez spółkę dominującą. Komisja wyjaśniła, że mogła słusznie domniemywać, iż kontrolowana w 100% spółka

zależna stosowała się zasadniczo do instrukcji przedstawianych jej przez spółkę dominującą, przy czym ostatnia z wymienionych spółek może obalić takie domniemanie, przedstawiając dowód przeciwny (motyw 374 zaskarżonej decyzji).

37 Co się tyczy odpowiedzialności Elf Aquitaine, Komisja stwierdziła, że spółka ta posiadała 98% kapitału skarżącej i mianowała jej członków zarządu. W związku z powyższym Komisja uznała, że Elf Aquitaine wywierała decydujący wpływ na zachowanie skarżącej (motyw 427 zaskarżonej decyzji).

38 Co się tyczy spółki Total, Komisja wskazała, że w kwietniu 2000 r. objęła ona kontrolę nad 99,43% kapitału Elf Aquitaine, że w sposób bezpośredni lub pośredni kontrolowała ona kapitał spółki w grupie, odgrywając bezpośrednią rolę w zachowaniach noszących znamiona naruszenia; z uwagi na te okoliczności Komisja uznała, że spółka Total wywierała decydujący wpływ na zachowanie swoich spółek zależnych Elf Aquitaine i skarżącej (motywy 428, 429 zaskarżonej decyzji).

39 W motywach 430–432 zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła argumenty, na które powołała się skarżąca, a także te przedstawione przez Total i Elf Aquitaine w odniesieniu do przypisania im naruszenia, a następnie rozpatrzyła je w motywach 433–440 tej decyzji.

40 W motywie 441 zaskarżonej decyzji Komisja potwierdziła swoje stanowisko, zgodnie z którym skarżąca, Total i Elf Aquitaine stanowią jedno przedsiębiorstwo, oraz przyjęła ich odpowiedzialność za omawiane naruszenie, wyjaśniając przy tym, że spółka Total jest odpowiedzialna za naruszenie jedynie od momentu przejęcia kontroli nad kapitałem Elf Aquitaine, czyli od dnia 30 kwietnia do 31 grudnia 2000 r.

41 Kwestionując taką ocenę, skarżąca podnosi w istocie dwa zarzuty oparte, po pierwsze, na naruszeniu przepisów dotyczących możliwości przypisania, a po drugie, na naruszeniu zasady równego traktowania.

W przedmiocie zarzucanego naruszenia przepisów dotyczących możliwości przypisania naruszenia popełnionego przez spółkę zależną spółce dominującej

42 Skarżąca stwierdziła podczas rozprawy, że nie zakwestionowała stwierdzenia naruszenia, lecz wyłącznie możliwość jego przypisania spółkom Total i Elf Aquitaine w zakresie, w jakim miało ono wpływ na wysokość jej grzywny.

43 Podnosi ona w istocie, iż posiadanie całości oraz, a fortiori, prawie całości kapitału spółki zależnej nie pozwala, samo w sobie, stwierdzić automatycznie, że spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na swoją spółkę zależną, i przypisać jej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez tę ostatnią. Komisja naruszyła prawo, przypisując odpowiedzialność za naruszenie spółkom dominującym skarżącej wyłącznie na podstawie domniemania opartego na posiadaniu przez nie prawie całości kapitału.

44 Należy stwierdzić w tym względzie, że metoda przyjęta przez Komisję w związku z przypisaniem spornego naruszenia spółkom Total i Elf Aquitaine, ze względu na to, iż jest oparta na opisanym domniemaniu, jest zgodna z orzecznictwem przywołanym powyżej w pkt 27 do 34.

45 Z jednej strony, wbrew temu, co skarżąca wydaje się proponować, przypisanie to nie zostało oparte wyłącznie na strukturze posiadanego kapitału, ale również na stwierdzeniu, że domniemanie wywierania decydującego wpływu nie zostało obalone (zob. w szczególności motywy 437 i 441 zaskarżonej decyzji).

46 Z drugiej strony, jak wynika z orzecznictwa (zob. w szczególności pkt 33 i 34 powyżej), struktura posiadanego kapitału spółki zależnej stanowi wystarczające kryterium zastosowania rzeczonego domniemania, bez konieczności rozpatrywania przez Komisję dodatkowych poszlak dotyczących faktycznego wpływu spółki dominującej, jak wymaga tego skarżąca.

47 Takiego twierdzenia nie podważa fakt, że kwestia takich dodatkowych wskazówek mogła zostać podniesiona w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. T-112/05Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5049, pkt 13 i 54. Chociaż zarówno z ww. wyroku z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61 i 62, jak i z ww. w pkt 27 wyroku z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61 i 62 jednoznacznie wynika, że przyjęcie wyżej wymienionego domniemania nie jest uzależnione od istnienia takich wskazówek. Tak samo nie ma wymogu, aby Komisja ustaliła w tym względzie, że spółka dominująca wiedziała, w chwili wystąpienia okoliczności faktycznych sprawy, o mającym znamiona naruszenia zachowaniu spółki zależnej.

48 Należy jeszcze podnieść, że wyżej powołane orzecznictwo dotyczy konkretnego przypadku, w którym spółka dominująca posiada 100% kapitału swojej spółki zależnej (ww. w pkt 27 wyrok z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 60). Tymczasem w niniejszej sprawie Total i Elf Aquitaine nie posiadały całości kapitału skarżącej (zob. pkt 2 powyżej).

49 Należy jednak podkreślić, że skarżąca nie przedstawiła żadnego argumentu dotyczącego faktu, iż udziały Total i Elf Aquitaine nie osiągały 100%. Przeciwnie, Komisja wyjaśniła, podczas rozprawy, że nie twierdziła, iż wspomniany fakt „zmienia[ł] zasadniczo stan rzeczy w stosunku do kontroli prawnej" spółki zależnej, potwierdzając tym samym, że nie sprzeciwia się zastosowaniu tych samych zasad dowodowych w sytuacjach sprawowania kontroli nad całym i prawie całym kapitałem.

50 W związku z tym należy odrzucić niniejszy zarzut.

W przedmiocie podnoszonego naruszenia zasady równego traktowania

51 Skarżąca twierdzi, że, opierając się na jedynie na rozpatrywanym domniemaniu dotyczącym spółek dominujących, Komisja dopuściła się „nieusprawiedliwionej

dyskryminacji" w postępowaniu dowodowym. Skarżąca była bowiem jedyną spółką zależną, w odniesieniu do której Komisja poprzestała na powołaniu się na to domniemanie, podczas gdy wobec innych przedsiębiorstw, których dotyczy zaskarżona decyzja, przedstawiła dodatkowe informacje dotyczące wywierania decydującego wpływu przez spółki dominujące.

52 W tym względzie należy zauważyć, iż z motywów 370–379 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja w odniesieniu do wszystkich adresatów tej decyzji zastosowała taką samą zasadę, zgodnie z którą sprawowanie kontroli nad całym lub prawie całym kapitałem spółki zależnej wystarcza do przyjęcia wzruszalnego domniemania umożliwiającego przypisanie odpowiedzialności spółce dominującej. Takie domniemanie zostało przyjęte zarówno wobec grupy Total jak i innych grup spółek, do których skierowana była zaskarżona decyzja.

53 Fakt, że w odniesieniu do niektórych adresatów zaskarżonej decyzji, tj. Akzo Nobel, FMC, Air liquide, SNIA i Edison, Komisja, oprócz tego domniemania, przedstawiła pewne dodatkowe wskazówki świadczące o wywieraniu decydującego wpływu przez spółki dominujące, nie oznacza, iż zastosowane zasady nie były takie same dla wszystkich adresatów.

54 W zakresie dotyczącym Akzo Nobel, z motywu 384 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że „ponieważ [spółka ta] kontroluje w 100% EKA [Chemicals], Komisja uważa, iż wywierała [ona] decydujący wpływ na EKA [Chemicals] i żaden dowód, który mógłby obalić to domniemanie, nie został przedstawiony". Nie zaprzecza temu fakt, że w motywie 385 tej samej decyzji Komisja odniosła się do niektórych dodatkowych wskazówek mających na celu potwierdzenie tej tezy.

55 Co się tyczy FMC, Komisja wyciągnęła wniosek o odpowiedzialności tej spółki „w oparciu o fakt, że FMC Foret [była] spółką zależną kontrolowaną (pośrednio) w 100% przez FMC" (motyw 390 zaskarżonej decyzji). Twierdzenie to nie ma znaczenia dla faktu, że Komisja w motywie 391 zaskarżonej decyzji przedstawiła dodatkową informację wskazującą na to, iż FMC wywierała decydujący wpływ na swoją spółkę zależną.

56 Co się tyczy Air liquide, Komisja w motywie 403 zaskarżonej decyzji podniosła, że „ze względu na to, iż [spółka ta] posiadała w 100% kapitał Chemoxalu w czasie wystąpienia naruszenia oraz była uprawniona do wybierania członków zarządu Chemoxalu, [Komisja] uznała, że [spółka ta] wywierała decydujący wpływ na swoją spółkę zależną". Komisja sprecyzowała w motywie 405 zaskarżonej decyzji, że „posiadanie 100% udziału w kapitale [daje podstawy do przyjęcia] domniemania, które [można] obalić, wykazując, że […] ta spółka zależna korzystała z […] autonomii".

57 Co się tyczy SNIA, z motywu 411 zaskarżonej decyzji wynika, że odpowiedzialność tej spółki została ustalona w oparciu o połączenie ze spółką dominującą, która posiadała 100% udziałów podmiotu bezpośrednio uczestniczącego w naruszeniu, zatem opisana sytuacja nie jest porównywalna z sytuacją skarżącej.

58 Wreszcie, co się tyczy spółki Edison, Komisja stwierdziła w motywie 418 zaskarżonej decyzji, że „z uwagi na brak argumentów obalających domniemanie, posiadanie kapitału w 100% zostało uznane [w orzecznictwie] jako element wystarczający". Ponadto w motywach 419–421 zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła kilka dodatkowych elementów, wskazując, że zaprzeczają one argumentowi spółki Edison dotyczącemu autonomii spółki zależnej.

59 Z ww. motywów zaskarżonej decyzji wynika więc, że Komisja uznała w odniesieniu do wszystkich adresatów zaskarżonej decyzji, iż kontrola całego lub prawie całego kapitału spółki zależnej wystarcza – jeżeli nie zostały przedstawione argumenty obalające domniemanie z tego wynikające – aby przypisać odpowiedzialność spółce dominującej, przy czym przedstawia się, o ile istnieją, informacje dodatkowe wskazujące na wywieranie przez spółki dominujące, których to domniemanie dotyczy, wpływu na ich spółki zależne, albo w celu wzmocnienia wniosku wyciągniętego już z faktu sprawowania całościowej kontroli kapitału spółki zależnej, albo udzielenia odpowiedzi na argumenty przedstawione przez zainteresowane spółki.

60 Co więcej, w odniesieniu do grupy, do której należy skarżąca, oprócz powiązania kapitałowego, Komisja podniosła także fakt, że członkowie zarządu skarżącej byli wybierani przez Elf Aquitaine (motyw 427 zaskarżonej decyzji), jednakże przypisanie spółce dominującej zachowania zawierającego znamiona naruszenia spółki zależnej w (niemal) 100% nie zostało uzależnione od istnienia tych elementów dodatkowych.

61 Należy zatem oddalić jako bezzasadną niniejszą część zarzutu i tym samym pierwszy zarzut w całości.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących przypisania naruszenia spółkom Total i Elf Aquitaine

62 Skarżąca twierdzi, że nawet przy założeniu, iż metoda, która polegała na zastosowaniu domniemania, była prawidłowa, Komisja w rzeczywistości nie miała racji przypisując naruszenie spółkom Total i Elf Aquitaine.

63 Po pierwsze, twierdzi ona, że podważyła rzeczone przypisanie, ponieważ wykazała brak udziału kierownictwa Elf Aquitaine i Total w praktykach stanowiących naruszenie.

64 W tym względzie należy stwierdzić, że Komisja przypisała sporne naruszenie Total i Elf Aquitaine ze względu na to, że do momentu zaistnienia okoliczności faktycznych stanowiły one ze skarżącą jedno przedsiębiorstwo. W celu dojścia do takiego wniosku, Komisja oparła się na domniemaniu wynikającym ze sprawowanej przez nie kontroli prawie całego kapitału skarżącej i stwierdziła, że nie zostało ono obalone w toku postępowania administracyjnego.

65 Tymczasem, ponieważ stwierdzenie to nie jest oparte na uczestnictwie spółek dominujących skarżącej w zachowaniach stanowiących naruszenie, argumentacja skarżącej, oparta na braku bezpośredniego uczestnictwa kierownictwa tych spółek i braku z ich strony wiedzy o zarzucanych faktach, nie może go podważyć.

66 Po drugie, skarżąca utrzymuje, iż obaliła przyjęte domniemanie, ponieważ wykazała w toku postępowania administracyjnego swoją niezależność w określaniu polityki handlowej.

67 Zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 34 powyżej, aby obalić przyjęte w niniejszej sprawie domniemanie, spółka dominująca powinna dostarczyć dowody wystarczające do wykazania, że jej spółka zależna działa na rynku w sposób samodzielny.

68 W tym względzie należy wziąć pod uwagę wszystkie istotne okoliczności dotyczące powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych wiążących tę spółkę zależną ze spółką dominującą, które mogą różnić się w poszczególnych przypadkach (ww. w pkt 27 wyrok z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 61, 74).

69 W szczególności nie należy ograniczać tej oceny wyłącznie do okoliczności odnoszących się do sensu stricto polityki handlowej spółki zależnej, takich jak strategia dystrybucyjna lub cenowa. W szczególności omawiane domniemanie nie może zostać obalone przez samo wykazanie, że to spółka zależna zarządza tymi szczególnymi aspektami swojej polityki handlowej i nie otrzymuje żadnych wytycznych w tym zakresie (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyrok z dnia 10 września 2009 r. w sprawie Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, pkt 65, 75).

70 W niniejszej sprawie z jej akt wynika, iż w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skarżąca podniosła zasadniczo, że jej polityka handlowa nigdy nie była określana przez spółki dominujące, biorąc pod uwagę zwłaszcza strukturę grupy oraz niewielki rozmiar działalności, której dotyczy naruszenie, w porównaniu do łącznej wysokości jej obrotu.

71 Należy na wstępie zaznaczyć, że argumentacja ta opiera się wyłącznie na niczym niepopartych twierdzeniach, ponieważ skarżąca nie wskazała żadnego konkretnego dowodu na poparcie swojej tezy dotyczącej jej niezależności na rynku. W szczególności, w odpowiedniej części odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów brak jest odesłania do jakiegokolwiek dokumentu mającego popierać zawarte w odpowiedzi twierdzenia.

72 Argumentacja przedstawiona przez skarżącą w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie mogła zatem oczywiście stanowić zbioru poszlak wystarczającego do obalenia domniemania.

73 Ponadto należy zaznaczyć, że argumentacja ta, poza tym, że nie została poparta odpowiednimi dowodami, nie miała charakteru pozwalającego na wykazanie autonomii skarżącej.

74 Po pierwsze, w odniesieniu do twierdzenia skarżącej, zgodnie z którym Total i Elf Aquitaine były jedynie holdingami nieprowadzącymi działalności, należy zwrócić uwagę, że sama ta okoliczność nie może wystarczyć do wykluczenia, że spółki te wywierały decydujący wpływ na skarżącą poprzez koordynowanie w szczególności inwestycji finansowych w ramach grupy. W kontekście grupy spółek, holding jest bowiem spółką mającą na celu gromadzenie udziałów w różnych spółkach, której zadaniem jest zapewnienie jednolitego kierowania tymi spółkami (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-69/04 Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2567, pkt 63).

75 Sama skarżąca zaś potwierdza, że Elf Aquitaine uczestniczyła w najważniejszych decyzjach, które mogły mieć znaczenie na poziomie całej grupy, i że to ona określała kierunek prowadzenia bardzo ogólnej polityki dotyczącej spójności działań pomiędzy różnymi branżami w spółkach, zmiany rodzajów działalności i lokalizacji geograficznej na świecie. Twierdzenia te zmierzają do potwierdzenia, że funkcja Elf Aquitaine polegała na zapewnieniu jednolitego kierowania i koordynacji, mających wpływ na zachowanie skarżącej na rynku.

76 Po drugie, w zakresie, w jakim skarżąca twierdzi, iż Total i Elf Aquitaine nigdy nie definiowały polityki handlowej dotyczącej NW i NBS, należy stwierdzić, że w grupie spółek podział zadań stanowi normalne zjawisko – nie wystarcza to jednak, aby obalić domniemanie, zgodnie z którym skarżąca, Total i Elf Aquitaine stanowiły jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE.

77 Żadnych natomiast wniosków nie można wyciągnąć z faktu, że te spółki dominujące nie miały nigdy wspólnych klientów ze skarżącą, że nie były obecne na rynkach, na których ona działała, oraz na rynkach powiązanych i że działalność dotycząca odnośnych produktów stanowi jedynie niewielką część łącznych obrotów grupy.

78 Po trzecie, jeśli chodzi o argument skarżącej oparty na braku systemu informacji i sprawozdawczości między nią i jej spółkami dominującymi, z wyjątkiem wymiany informacji wynikającej z obowiązków prawnych w dziedzinie rachunkowości i regulacji finansowych, należy zauważyć, że, ponieważ autonomię spółki zależnej nie ocenia się tylko w świetle aspektów zarządzania operacyjnego przedsiębiorstwa, fakt, że spółka zależna nie wprowadziła nigdy na rzecz spółki dominującej polityki przekazywania konkretnych informacji na temat odnośnego rynku, nie może wystarczać do wykazania jej niezależności.

79 Po czwarte, jeśli chodzi o argument podniesiony przez skarżącą po raz pierwszy przed Sądem, wywodzony z faktu, że oddzieliła się ona z punktu widzenia kapitałowego od grupy Total w dniu 18 maja 2006 r., należy podnieść, że takie oddzielenie, następujące po naruszeniu i przyjęciu zaskarżonej decyzji, nie może stanowić poszlaki mającej znaczenie dla oceny powiązań między zainteresowanymi spółkami w okresie występowania naruszenia.

80 Po piąte, jeśli chodzi o argument skarżącej, zgodnie z którym stanowisko przyjęte przez Komisję w zaskarżonej decyzji różni się od stanowiska zajętego w jej decyzji C (2003) 4570 z dnia 10 grudnia 2003 r., dotyczącej procedury stosowania art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/E-2/37.857 – nadtlenki organiczne), należy podnieść, że z motywów 373–391 tej decyzji wynika, że Komisja nie zbadała wcale problematyki odpowiedzialności spółki dominującej skarżącej, a w szczególności, że nie wypowiedziała się na temat zagadnienia jej niezależności od spółki dominującej.

81 Należy przypomnieć w tym względzie, że Komisja nie jest zobowiązana do systematycznego weryfikowania, czy zachowanie spółki zależnej zawierające znamiona naruszenia może zostać przypisane spółce dominującej (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 330, 331). W konsekwencji sam fakt, że Komisja nie przewidziała możliwości skierowania decyzji C (2003) 4570 do spółki dominującej skarżącej, nie stoi na przeszkodzie temu, aby zachowała się w ten sposób w niniejszej sprawie, zgodnie z zasadami przywołanymi w orzecznictwie w dziedzinie przypisywania naruszeń.

82 Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że Komisja słusznie uznała, iż dowody przedstawione przez skarżącą, nawet potraktowane łącznie, nie wystarczają, aby obalić przyjęte przez Komisję w niniejszej sprawie domniemanie.

83 Odnośnie do dokumentu przedstawionego przez skarżącą w załączniku do skargi, zatytułowanego „Uprawnienia wewnętrzne i zaciąganie zobowiązań", mającego stanowić poparcie jej argumentu, zgodnie z którym Total jedynie zatwierdzała najważniejsze inwestycje dokonywane przez spółki zależne, należy zaznaczyć, że dokument ten nie został podniesiony przez skarżącą w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, i z tego względu nie może zostać podniesiony w celu zakwestionowania oceny dokonanej przez Komisję w zaskarżonej decyzji.

84 W każdym razie należy zaznaczyć, że dokument, o którym mowa, nie stanowi dowodu mogącego wykazać autonomię skarżącej ze względu na to, że z jednej strony, jak wynika z odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji złożony przez Komisję w toku postępowania administracyjnego, zawiera on reguły ustanawiające uprawnienia do zaciągania zobowiązań w imieniu grupy, obowiązujące „od 2001 r.", nie odnoszące się zatem do okresu występowania naruszenia, oraz że, z drugiej strony, argument, że interwencja spółki holdingowej grupy w politykę handlową prowadzoną przez jej spółkę zależną była ograniczona do inwestycji powyżej pewnego progu, nie wystarczy do wykazania autonomii tej ostatniej.

85 W świetle powyższego należy stwierdzić, że Komisja słusznie uznała, iż dowody przedstawione przez skarżącą w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie wystarczają, aby obalić przyjęte przez Komisję w niniejszej sprawie domniemanie.

86 W konsekwencji należy oddalić zarzut drugi.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu obowiązku uzasadnienia i zasady dobrej administracji

87 Skarżąca twierdzi, że ponieważ Komisja nie odpowiedziała na jej argumenty przedstawione w celu wykazania niezależności naruszyła obowiązek uzasadnienia oraz zasadę dobrej administracji.

88 Po pierwsze, w odniesieniu do obowiązku uzasadnienia, podnosi ona, iż Komisja nie zajęła stanowiska w przedmiocie argumentów streszczonych w pkt 431 zaskarżonej decyzji, opartych na fakcie, że powołanie członków jej zarządu przez Elf Aquitaine nie wskazuje samo w sobie na fakt wykonywania skutecznej kontroli i że skarżąca korzysta z całkowitej niezależności w ustalaniu polityki handlowej. Ponadto nie

ustosunkowała się ona do pewnych argumentów przedstawionych przez skarżącą na temat faktu, że kierownictwo spółek Total i Elf Aquitaine nigdy nie było zaangażowane w praktyki, o których mowa w zaskarżonej decyzji, i że kontrola sprawowana przez spółki dominujące ograniczała się do zatwierdzania najważniejszych inwestycji.

89 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że uzasadnienie wymagane w art. 253 WE musi odpowiadać charakterowi przedmiotowego aktu prawnego oraz musi przedstawiać jasno i jednoznacznie sposób rozumowania instytucji, która wydała akt, umożliwiając zainteresowanym zapoznanie się z podstawami przyjętego aktu, a właściwemu sądowi dokonanie kontroli. Nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również całość przepisów prawa regulującego daną dziedzinę (zob. wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

90 Jeżeli, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie, decyzja dotycząca zastosowania art. 81 WE dotyczy wielu adresatów i stwarza problem przypisania naruszenia, musi ona zawierać wystarczające uzasadnienie względem każdego z adresatów, w szczególności względem tych adresatów, którzy zgodnie z tą decyzją ponoszą odpowiedzialność za owo naruszenie. Zatem w zakresie dotyczącym spółki dominującej uznanej za solidarnie odpowiedzialną za naruszenie, taka decyzja powinna zawierać odpowiednie uzasadnienie powodów, dla których istnieje możliwość przypisania naruszenia tej spółce (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-327/94 SCA Holding przeciwko Komisji, Rec. s. II-1373, pkt 78–80).

91 Z tego wynika, że w przypadku, gdy, tak jak w niniejszej sprawie, Komisja opiera się na domniemaniu, zgodnie z którym spółka dominująca wywiera decydujący wpływ na spółkę zależną i w trakcie postępowania administracyjnego zainteresowane spółki

przedstawiają dowody mające na celu obalenie tego domniemania, decyzja powinna przedstawiać względy wystarczające do uzasadnienia stanowiska Komisji, zgodnie z którym dowody te nie były wystarczające, ażeby obalić to domniemanie.

92 W tym względzie należy podnieść, iż z motywów 430–441 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja zajęła uzasadnione stanowisko w przedmiocie dowodów przedstawionych przez skarżącą i jej spółki dominujące w trakcie postępowania administracyjnego.

93 Po opisaniu w motywach 430–432 zaskarżonej decyzji argumentów przedstawionych przez przedsiębiorstwa, do których została ona skierowana w ich poszczególnych odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, Komisja odpowiedziała na argumenty dotyczące co do zasady niezgodnego z prawem przypisania zachowania na bazie domniemania, a która to bezprawność ma wynikać w szczególności z zasady autonomii osoby prawnej, indywidualizacji kary, odpowiedzialności osobistej, domniemania niewinności oraz równości broni.

94 Ponadto w motywach 433–441 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że domniemanie związane z posiadaniem przez Elf Aquitaine i Total prawie całego kapitału skarżącej nie zostało obalone, i że wyciągnięty na podstawie tego domniemania wniosek o odpowiedzialności tych spółek dominujących za rozpatrywane naruszenie powinien być nadal aktualny.

95 Z tych względów należy uznać, że Komisja odpowiedziała również na najważniejsze kwestie zawarte w argumentach skarżącej.

96 Ponadto mając na uwadze, że Komisja nie musi zajmować stanowiska wobec wszystkich wysuniętych przed nią argumentów zainteresowanych stron (wyrok Sądu z dnia 15 czerwca 2005 r. w sprawie T-349/03 Corsica Ferries France przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2197, pkt 64; zob. także podobnie ww. w pkt 89 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, pkt 64), nie można jej zarzucić, iż nie udzieliła szczegółowej odpowiedzi na każdy poszczególny argument podniesiony przez skarżącą. Odpowiedź ogólna, taka jak ta, która została udzielona w niniejszej sprawie,

może bowiem, w zależności od okoliczności danej sprawy, być wystarczająca do tego, aby przedsiębiorstwo mogło właściwie bronić swoich praw i aby Sąd mógł wykonywać kontrolę.

97 Zwięzły charakter uzasadnienia zaskarżonej decyzji w tym względzie jest zresztą uzasadniony tym, że argumenty podniesione przez skarżącą są jedynie twierdzeniami, które nie zostały poparte konkretnymi dowodami dotyczącymi jej rzekomej autonomii na rynku.

98 W tym względzie, w odniesieniu do argumentu skarżącej opartego na fakcie, że Komisja w motywach 430–432 zaskarżonej decyzji nie omówiła jej zarzutu, zgodnie z którym kontrola sprawowana przez spółki dominujące ograniczała się do zatwierdzania najważniejszych inwestycji, należy zauważyć, że zarzut ten jest zawarty w zarzucie, zgodnie z którym „[skarżąca] cieszy[ła] się pełną autonomią w odniesieniu do swojej polityki handlowej oraz zachowania na rynku", który jest przywołany w motywie 431 czwarte tiret zaskarżonej decyzji i który został oddalony jako niewystarczający w ramach ogólnej odpowiedzi udzielonej na temat elementów skierowanych przeciwko postanowieniom motywu 437 tej decyzji, ze wskazaniem, że „domniemanie [to] nie zostało obalone".

99 Ponadto należy przypomnieć, że zwięzły charakter tej odpowiedzi jest uzasadniony faktem, że zarzuty nie zostały poparte żadnym konkretnym dowodem.

100 W odniesieniu do argumentu, zgodnie z którym kierownictwo Total i Elf Aquitaine nigdy nie było zaangażowane w praktyki będące przedmiotem dochodzenia, z pkt 64 i 65 powyżej, wynika, że Komisja nie oparła się na tym elemencie przy przypisaniu spółkom dominującym skarżącej spornego naruszenia, zatem brak zajęcia wyraźnego stanowiska na temat tego argumentu nie może stanowić naruszenia obowiązku uzasadnienia.

101 Odnośnie do faktu, że Komisja nie odpowiedziała wyraźnie na argument przedstawiony w motywie 431 zaskarżonej decyzji, zgodnie z którym powołanie członków zarządu skarżącej przez Elf Aquitaine nie dowodzi sprawowania rzeczywistej kontroli, należy stwierdzić, że z pkt 427–429 zaskarżonej decyzji wynika, iż element ten został przywołany jako uzupełnienie domniemania i że nie stanowi on warunku przypisania spornego naruszenia spółkom dominującym skarżącej. W konsekwencji brak wyraźnej odpowiedzi na rzeczony argument nie uniemożliwił skarżącej zapoznania się z uzasadnieniem tego przypisania, ani podważenia go przed Sądem.

102 Wreszcie, jeśli chodzi o argument skarżącej, zgodnie z którym obowiązek uzasadnienia w niniejszej sprawie miał charakter szczególnie istotny, ponieważ zaskarżona decyzja jest oparta na podejściu nowatorskim, należy zauważyć, że domniemanie wywierania decydującego wpływu przez spółkę dominującą na jej spółkę zależną, oparte wyłącznie na powiązaniu kapitałowym, było już stosowane przez Komisję, w szczególności w decyzji C (2004) 4876 z dnia 19 stycznia 2005 r., w sprawie procedury stosowania art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG wobec Akzo Nobel, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals BV, Akzo Nobel Functional Chemicals BV, Akzo Nobel Base Chemicals AB, EKA Chemicals, Akzo Nobel AB, Atofina, Elf Aquitaine, Hoechst AG, Clariant GmbH, Clariant AG (sprawa E-1/37.773 – AMCA), w której przypisała ona naruszenie popełnione przez skarżącą Elf Aquitaine. Skarżąca nie może więc twierdzić, że Komisja w niniejszej sprawie zastosowała wobec jej spółek dominujących radykalnie nowe podejście.

103 W każdym razie w zaskarżonej decyzji Komisja nie ograniczyła się do przedstawienia pobieżnego uzasadnienia, lecz, powołując się na orzecznictwo Trybunału i Sądu, w wyraźny sposób przedstawiła zarówno zasady, jakie zamierzała zastosować celem ustalenia adresatów tej decyzji (motywy 370–379 zaskarżonej decyzji), jak i zastosowanie tych zasad względem grupy Total (motywy 427–441 zaskarżonej decyzji).

104 Zastrzeżenie oparte na naruszeniu obowiązku uzasadnienia jest zatem bezzasadne.

105 Po drugie, skarżąca podnosi, że Komisja naruszyła zasadę dobrej administracji, ponieważ oparła się tylko na domniemaniu decydującego wpływu i nie zbadała starannie dowodów przedstawionych w celu obalenia tego domniemania, w szczególności dotyczących braku znaczenia faktu powoływania członków zarządu skarżącej przez Elf Aquitaine i autonomii skarżącej w ustalaniu swej polityki handlowej.

106 Tymczasem, jak wynika z pkt 98–101 powyżej, zwięzła odpowiedź udzielona w zaskarżonej decyzji jako reakcja na ten materiał dowodowy jest uzasadniona, jeśli chodzi o zarzut oparty na autonomii skarżącej, ze względu na fakt, że zarzut ten nie był poparty żadnym dowodem i, jeśli chodzi o argument kwestionujący znaczenie powoływania członków zarządu, ze względu na charakter dodatkowy tego elementu, który nie warunkował rozpatrywanego przypisania odpowiedzialności. W związku z tym zwięzły charakter tej odpowiedzi nie pozwala też stwierdzić naruszenia obowiązku zbadania w sposób rzetelny i bezstronny wszystkich istotnych dowodów wynikających z postępowania administracyjnego.

107 Ponadto wykładnia motywów 434–441 zaskarżonej decyzji pozwala stwierdzić, że Komisja przeanalizowała argumenty skarżącej i jej spółek dominujących, streszczone w motywie 431 zaskarżonej decyzji, zmierzające do zakwestionowania przypisania odnośnego naruszenia. Analiza odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie pozwala na identyfikację innych istotnych dowodów, które miały zostać zignorowane przez Komisję.

108 Wynika z tego, że zarzut oparty na naruszeniu zasady dobrej administracji nie jest zasadny.

109 Wobec powyższego zarzut trzeci należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących podwyższenia kwoty grzywny w ramach skutku odstraszającego

110 Po pierwsze, skarżąca podnosi, że Komisja naruszyła prawo stosując rzeczone podwyższenie na podstawie argumentu opartego na wysokości obrotu osiągniętego przez Elf Aquitaine i Total, ze względu na to, iż naruszenia nie można im przypisać.

111 Należy zwrócić uwagę, iż argument opiera się w całości na założeniu, że spornego naruszenia nie można było przypisać spółkom dominującym skarżącej, które zostało oddalone w ramach badania zarzutów pierwszego i drugiego. Należy zatem oddalić go bez dalszego badania.

112 Po drugie, skarżąca podnosi, że Komisja naruszyła zasady proporcjonalności i równego traktowania, ponieważ w ramach rzeczonego podwyższenia wzięła pod uwagę wielkość i obrót grupy, bez wykazania, że kierownictwo spółek dominujących brało udział w naruszeniu lub, że zasoby grupy zostały wykorzystane przez spółkę zależną.

113 Należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, przy określaniu kwoty grzywny Komisja powinna zapewnić jej odstraszający charakter i w tym względzie może, między innymi, wziąć pod uwagę rozmiar i siłę gospodarczą danego przedsiębiorstwa (wyroki Trybunału: z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 106, 120; z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 243).

114 Należy też przypomnieć, że konieczność zapewnienia, aby grzywna miała wystarczająco odstraszający charakter, wymaga, żeby kwota grzywny była tak dostosowana, aby nie była zbyt niska lub zbyt wysoka, biorąc zwłaszcza pod uwagę możliwości finansowe danego przedsiębiorstwa, zgodnie z wymogami wynikającymi, po pierwsze, z konieczności zapewnienia skuteczności grzywny, a po drugie, z poszanowania zasady proporcjonalności (wyroki Sądu z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie T-279/02 Degussa przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-897, pkt 283, i z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-410/03 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-881, pkt 379).

115 Jest tak w szczególności w odniesieniu do możliwości łatwiejszego zgromadzenia przez dane przedsiębiorstwo środków potrzebnych do tego, aby zapłacić grzywnę, która uzasadnia, z punktu widzenia skutku odstraszającego tej ostatniej, zastosowanie mnożnika (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie C-289/04 P Showa Denko przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5859, pkt 18, i ww. w pkt 114 wyrok w sprawie Degussa przeciwko Komisji,, pkt 284, oraz ww. w pkt 114 wyrok w sprawie Hoechst przeciwko Komisji, pkt 379).

116 Zatem w niniejszej sprawie Komisja mogła zgodnie z prawem zwiększyć kwotę wyjściową grzywny, biorąc pod uwagę wielkość ogólną przedsiębiorstwa, w skład którego wchodziły skarżąca, Total i Elf Aquitaine.

117 Ponadto, w odniesieniu do względów uzasadnionych w szczególności przez możliwość łatwiejszego zgromadzenia przez dane przedsiębiorstwo środków potrzebnych do tego, aby zapłacić grzywnę, Komisja nie była zobowiązana, przeciwnie do tego, co twierdzi skarżąca, do wykazania istnienia powiązania pomiędzy wykorzystaniem zasobów przedsiębiorstwa i naruszeniem będącym przedmiotem postępowania, lecz mogła zgodnie z prawem uwzględnić wielkość ogólną przedsiębiorstwa.

118 Z tego względu, że rozpatrywane podwyższenie ma zgodnie z prawem za podstawę wielkość przedsiębiorstwa i środki wykorzystane w ramach naruszenia nie stanowią istotnego kryterium, jego zastosowanie nie może stanowić naruszenia zasady równego traktowania z samego tylko powodu, że Komisja nie czyni rozróżnienia między przedsiębiorstwami popełniającymi naruszenie zgodnie z tym kryterium.

119 Co się tyczy twierdzenia skarżącej dotyczącego rzekomo nieproporcjonalnego charakteru omawianego podwyższenia, należy przede wszystkim stwierdzić, że naruszenie podlegające karze odpowiada zachowaniom, których niezgodność z prawem została wielokrotnie potwierdzona przez Komisję od czasu jej pierwszych interwencji w tym zakresie, co w pełni uzasadnia ustalenie przez tę instytucję kwoty grzywny na wystarczająco odstraszającym poziomie (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawach połączonych T-101/05 i T-111/05 BASF i UCB przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4949, pkt 46, 47).

120 Następnie należy wskazać, że Komisja dysponuje, w ramach nakreślonych w rozporządzeniu nr 17, zakresem swobodnego uznania przy określaniu wysokości grzywny, w celu skłonienia przedsiębiorstw do przestrzegania reguł konkurencji. W tym kontekście, biorąc pod uwagę wielkość przedsiębiorstwa, o której świadczy szczególnie wysoki obrót światowy Total i Elf Aquitaine w trakcie ostatniego roku finansowego przed wydaniem zaskarżonej decyzji (motyw 463 zaskarżonej decyzji), podwyższenie poprzez zastosowanie mnożnika 3 nie może zostać uznane za nieproporcjonalne w świetle celu polegającego na zapewnieniu skutku odstraszającego.

121 W konsekwencji należy oddalić zarzut czwarty.

W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących podwyższenia kwoty grzywny z tytułu kolejnego naruszenia

122 Zarzut ten dzieli się na dwie części

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu zasad pewności prawa i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar

123 W skardze skarżąca podnosi, że w oparciu o wcześniejsze kary, dotyczące faktów mających miejsce ponad 20 lat przed przyjęciem zaskarżonej decyzji, Komisja naruszyła zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar oraz pewności prawa.

124 Podczas rozprawy skarżąca stwierdziła, po zapoznaniu się z wyrokami Trybunału z dnia 8 lutego 2007 r. w sprawie C-3/06 P Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1331, i z dnia 17 czerwca 2010 r. w sprawie C-413/08 P Lafarge przeciwko Komisji, Zb.Orz. s I-1331, Zb.Orz. s. I-5361, że nie podtrzymuje niniejszej części szóstego zarzutu, przy jednoczesnym zachowaniu argumentacji przedstawionej w ramach drugiej części tego zarzutu, opartej na naruszeniu zasady ne bis in idem i zasady proporcjonalności, co zostało odnotowane w protokole rozprawy.

125 Nie ma więc potrzeby badania pierwszej części drugiego zarzutu.

W przedmiocie części drugiej, opartej na naruszeniu zasady ne bis in idem i zasady proporcjonalności

126 Po pierwsze, skarżąca podnosi, że Komisja naruszyła zasadę ne bis in idem, ponieważ wcześniejsze kary, te same jak powołane w zaskarżonej decyzji, zostały już uwzględnione w odniesieniu do niej z tytułu powrotu do naruszenia w dwóch poprzednich decyzjach, C (2003) 4570 i C (2004) 4876.

127 Przypomnieć należy, że stosowanie zasady non bis in idem jest obwarowane trzema warunkami, to jest tożsamością zdarzeń, podmiotu popełniającego naruszenie i chronionego interesu prawnego. Ta zasada zakazuje więc powtórnego karania tej samej osoby za to samo bezprawne zachowanie w celu ochrony tego samego dobra prawnego (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 338).

128 Z jednej strony, należy zaś zauważyć, że wzięcie pod uwagę przez Komisję w zaskarżonej decyzji wcześniejszych naruszeń nie ma na celu ukarania po raz kolejny za te naruszenia, lecz że ma ono wyłącznie na celu ukaranie skarżącej za jej udział w kartelu, o którym mowa w zaskarżonej decyzji uwzględniając jej zachowanie polegające na powrocie do naruszenia; fakt, że Komisja już wzięła pod uwagę te same naruszenia w dwóch powoływanych wcześniejszych decyzjach, nie prowadzi do naruszenia zasady non bis in idem.

129 Z drugiej strony, w każdym wypadku należy zauważyć, że kumulatywne przesłanki zastosowania zasady non bis in idem przedstawione w pkt 127 powyżej nie są spełnione, ponieważ przesłanka identyczności zdarzeń tu nie występuje. W zaskarżonej decyzji Komisja ukarała bowiem skarżącą ze względu na jej uczestnictwo w kartelu, w odniesieniu do którego wcześniej nie wszczęła postępowania ani zastosowała sankcji, z którym to zarzutem skarżąca się zresztą nie zgadza.

130 Komisja nie naruszyła zasady ne bis in idem, biorąc pod uwagę swoje decyzje 85/74 i 94/599, aby stwierdzić w zaskarżonej decyzji zachowanie skarżącej polegające na powrocie do naruszenia, nawet jeśli Komisja wzięła pod uwagę tę samą okoliczność obciążającą w decyzjach C (2003) 4570 i C (2004) 4876.

131 Wobec powyższego należy oddalić omawiane zastrzeżenie skarżącej jako bezzasadne.

132 W drugiej kolejności w zakresie, w jakim skarżąca utrzymuje, że Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności, stosując w zaskarżonej decyzji podwyżkę podstawowej kwoty grzywny z tytułu powrotu do naruszenia, po pierwsze, należy oddalić w tym względzie jako bezzasadny jej argument, jakoby z uwagi na uwzględnienie w decyzjach C (2003) 4570 i C (2004) 4876 tej okoliczności obciążającej cel odstraszenia został już osiągnięty.

133 Fakt, że Komisja uwzględniła już decyzje 85/74 i 94/599, aby stwierdzić okoliczność powrotu do naruszenia w odniesieniu do innych naruszeń, nie uniemożliwia jej wzięcia w zaskarżonej decyzji pod uwagę tych dwóch decyzji w ramach oceny wagi naruszenia, a to w celu zniechęcenia skarżącej do powtarzania stanowiącego naruszenie zachowania w przyszłości.

134 Każde z tych naruszeń stanowi, jedno niezależnie od drugiego, powtórzenie zachowania stanowiącego naruszenie reguł konkurencji, jak ustalono w ramach decyzji 85/74 i 94/599, świadczące o skłonności skarżącej do niewyciągania właściwych wniosków z tych kar (zob. podobnie ww. w pkt 124 wyrok w sprawie Groupe Danone przeciwko Komisji, pkt 40).

135 Po drugie, należy oddalić jako nieistotny dla sprawy argument skarżącej, jakoby Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności, stosując wobec niej nową podwyżkę z tytułu powrotu do naruszenia, mimo że ta sama okoliczność została już uwzględniona w decyzjach C (2003) 4570 i C (2004) 4876 i że w związku z tym nie miała ona możliwości dostosowania swojego zachowania. Ze względu na to bowiem, iż Komisja nie oparła się na wspomnianych decyzjach w celu wykazania powrotu przez skarżącą do naruszenia, jest bez znaczenia w niniejszej sprawie to, że zostały one przyjęte po zakończeniu naruszenia, za które nałożono karę w zaskarżonej decyzji.

136 W świetle tych rozważań należy oddalić zarzut skarżącej, zgodnie z którym Komisja naruszyła zasadę proporcjonalności i, co za tym idzie, drugą część zarzutu, jak również omawiany zarzut w całości.

W przedmiocie zarzutu szóstego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących obniżenia kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy

137 Komunikat w sprawie współpracy w pkt 21–23 przewiduje:

„21. W celu zakwalifikowania się do zmniejszenia grzywien przedsiębiorstwo musi dostarczyć Komisji takie dowody domniemanego naruszenia, które przyczyniają się do zwiększenia wartości [mają istotną wartość dodaną w stosunku do] dowodów już będących w posiadaniu Komisji oraz musi wycofać się z udziału w domniemanym naruszeniu najpóźniej z chwilą składania dowodów.

22. Pojęcie »zwiększenia wartości« odnosi się do zakresu, w którym dostarczone dowody zwiększają, poprzez swój charakter lub poziom szczegółowości, możliwość udowodnienia przez Komisję danego stanu faktycznego. Przy tej ocenie Komisja zasadniczo uzna pisemne dowody pochodzące z okresu, do którego odnosi się stan faktyczny, za mające większą wartość niż dowody ustalone później. Podobnie dowody bezpośrednio odnoszące się do danego stanu faktycznego zasadniczo zostaną uznane za posiadające większą wartość niż dowody odnoszące się tylko pośrednio.

23. Komisja ustali w końcowej decyzji przyjętej na końcu procedury administracyjnej:

a) czy dowody dostarczone przez przedsiębiorstwo znacząco zwiększają wartość dowodów będących w posiadaniu Komisji w tym samym czasie;

b) poziom zmniejszenia grzywien, z którego skorzysta przedsiębiorstwo, w odniesieniu do grzywien, które w przeciwnym przypadku zostałyby nałożone, według następujących zasad.

— pierwszego przedsiębiorstwa spełniającego warunki pkt 21: zmniejszenie o 30–50%,

— drugiego przedsiębiorstwa spełniającego warunki pkt 21: zmniejszenie o 20–30%,

— kolejnych przedsiębiorstw spełniających warunki pkt 21: zmniejszenie o wartość do 20%.

W celu ustalenia poziomu zmniejszenia w ramach każdego przedziału Komisja uwzględni moment złożenia dowodów spełniających warunki określone w pkt 21 oraz zakres, w jakim zwiększają wartość dowodów już posiadanych [oraz zakres wartości dodanej, jaką przedstawiają]. Może także uwzględnić zakres i ciągłość współpracy prowadzonej przez przedsiębiorstwo po dniu złożenia dowodów.

Ponadto, jeżeli przedsiębiorstwo przedstawi dowody odnoszące się do stanu faktycznego uprzednio nieznanego Komisji, mające bezpośredni wpływ na siłę lub czas trwania domniemanego kartelu, Komisja nie uwzględni tych elementów przy ustalaniu grzywien nakładanych na przedsiębiorstwo, które dostarczyło te dowody".

138 W niniejszym przypadku Komisja stwierdziła, że Degussa spełniała warunki pozwalające na skorzystanie z całkowitego zwolnienia z grzywny. EKA Chemicals, skarżąca i Solvay, które zostały uznane za odpowiednio pierwsze, drugie i trzecie przedsiębiorstwo spełniające warunek, o którym mowa w pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy, uzyskały obniżki kwoty grzywny w wysokości 40, 30 i 10% (motywy 501–524 zaskarżonej decyzji).

139 Przez niniejszy zarzut skarżąca podnosi w istocie, że zaskarżona decyzja zawiera błędy w ocenie okoliczności faktycznych i naruszenia prawa, oraz że Sąd powinien przyznać dodatkowe obniżenie kwoty grzywny z uwagi na zasięg i znaczenie jej współpracy w toku postępowania administracyjnego.

140 Zarzut drugi dzieli się na cztery części.

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu prawa w odniesieniu do wykładni komunikatu w sprawie współpracy

141 Skarżąca twierdzi, że Komisja dopuściła się naruszenia prawa w motywie 512 zaskarżonej decyzji, dokonując wykładni „czysto chronologicznej" komunikatu w sprawie współpracy i przyjmując datę przyczynienia się do tej współpracy jako kryterium o zasadniczym znaczeniu dla jego stosowania. W szczególności podnosi, że

w największym stopniu przyczyniła się ona do ustalenia istnienia naruszenia i że z uwagi na znaczącą wartość dodaną jej wkładu powinna zostać uznana za „pierwsze przedsiębiorstwo" w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy.

142 Należy zauważyć, iż z niezakwestionowanych części zaskarżonej decyzji wynika, że EKA Chemicals wystąpiła z wnioskiem o złagodzenie sankcji w dniu 29 marca 2003 r., złożyła ustne oświadczenie w dniu 31 marca 2003 r. i w tym samym tygodniu dostarczyła dowody naruszenia (motywy 67, 503, 505 zaskarżonej decyzji).

143 Bezsporne jest również, że dopiero po zaistnieniu tych okoliczności skarżąca złożyła Komisji wniosek o złagodzenie sankcji wraz z trzynastoma załącznikami, wskazując, że zawierają one dokumenty dotyczące odnośnego kartelu, faksem w dniu 3 kwietnia 2003 r., o godz. 15.50. W dniu 26 maja 2003 r. przedstawiła ona Komisji nowe informacje dotyczące jej wniosku o złagodzenie sankcji, wśród których znajdowały się wyjaśnienia w sprawie dokumentów przekazanych w dniu 3 kwietnia 2003 r. (motywy 69, 510, 516 zaskarżonej decyzji).

144 W zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że EKA Chemicals jako pierwsze spełniło warunki określone w pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy, ponieważ przedsiębiorstwo to przedstawiło w dniach 29 i 31 marca 2003 r. dowody charakteryzujące się w dniu ich przekazania znaczną wartością dodaną w stosunku do wartości dowodów znajdujących się już w posiadaniu Komisji (motyw 503 zaskarżonej decyzji) i że skarżąca była drugim przedsiębiorstwem, które spełniło te same warunki, za pomocą dowodów dostarczonych w dniu 3 kwietnia 2003 r. (motyw 509 zaskarżonej decyzji).

145 W motywie 512 zaskarżonej decyzji, kwestionowanym przez skarżącą, Komisja stwierdziła:

„[...] z pkt 23 komunikatu w sprawie [współpracy] wynika wyraźnie, że data podania wszelkich informacji przekraczających próg, począwszy od którego są one traktowane

jako znacząco zwiększające wartość dowodów, jest decydująca przy obliczeniu przedziału obniżenia. Dowody są porównywane z tymi, które znajdują się już w posiadaniu Komisji w dniu, w którym zostały dostarczone. W konsekwencji, w celu ustalenia, czy przekazana informacja znacząco zwiększa wartość dowodów, uwzględniane są jedynie elementy już znajdujące się w aktach Komisji i dowody dostarczone przez odnośne przedsiębiorstwo. Zatem [Komisja] uważa, że pismo EKA [Chemicals] z dnia 29 marca 2003 r. przekracza, łącznie z jego oświadczeniem z dnia 31 marca 2003 r., rzeczony próg, zgodnie z pkt 21 komunikatu w sprawie [współpracy]. Wynika z tego, że EKA [Chemicals] może skorzystać z obniżki w obrębie pierwszego przedziału wskazanego w pkt 23 komunikatu w sprawie [współpracy]. Oznacza to, że wartość informacji [skarżącej] może być istotna tylko w celu ustalenia poziomu ewentualnej obniżki w obrębie następnego przedziału".

146 W tym względzie należy podnieść, że z pkt 21 i 23 komunikatu w sprawie współpracy wynika, iż, aby móc ubiegać się o zmniejszenie grzywny, przedsiębiorstwo musi dostarczyć Komisji dowody, które mają istotną wartość dodaną w stosunku do dowodów będących już w jej posiadaniu.

147 Ponadto, w celu zastosowania przedziałów zmniejszenia kwoty grzywny przewidzianych w pkt 23 lit. b) tego komunikatu, Komisja musi określić moment, w którym przedsiębiorstwo spełniło ten warunek.

148 Taka wykładnia jest poparta strukturą systemu ustanowionego przez wskazany komunikat, który ustanawia trzy odrębne przedziały dla „pierwszego", „drugiego" i „kolejnych" przedsiębiorstw, które spełniły rzeczony warunek, co oznacza zatem, że Komisja określa dokładny moment spełnienia warunków obniżenia grzywny przez odnośne przedsiębiorstwo, porównawszy dowody dostarczone do tych, które były już w jej posiadaniu w momencie złożenia wniosku.

149 Mając na względzie powyższe rozważania, Komisja słusznie ustaliła w motywach 503 i 509 zaskarżonej decyzji przedziały przewidziane w pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy biorąc pod uwagę moment w którym, odpowiednio, EKA Chemicals i skarżąca spełniły warunki określone w pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy.

150 Powyższe rozważania nie zostały podważone przez argumenty skarżącej, kwestionującej to podejście z różnych powodów.

151 Po pierwsze, interpretacja przedstawiona przez skarżącą, zgodnie z którą odniesienie do „pierwszego" przedsiębiorstwa w pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy powinno być rozumiane jako dotyczące tego przedsiębiorstwa, którego wkład w najwyższym stopniu zwiększa wartość materiału dowodowego, nie wynika w żaden sposób z brzmienia tego punktu, w szczególności pojęcia „pierwszego przedsiębiorstwa spełniającego warunki pkt 21", które polegają na przedstawieniu dowodów, które przyczyniają się do znaczącego zwiększenia wartości dowodów będących już w posiadaniu Komisji w momencie złożenia tego wniosku.

152 Po drugie, skarżąca niesłusznie zarzuca Komisji, że oparła się ona na podejściu „czysto chronologicznym", które ma prowadzić do wynagrodzenia pierwszego współpracującego przedsiębiorstwa, i przyjęcia w ten sposób „wyłącznie kryterium chronologicznego, niezależnie od stopnia zwiększenia wartości przez wniesione informacje".

153 W istocie, jak wynika z motywów 503, 509 i 515 zaskarżonej decyzji, zaliczając przedsiębiorstwa, które złożyły wniosek o objęcie programem łagodzenia sankcji, do przedziałów przewidzianych w pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy, Komisja nie oparła się jedynie na kolejności, w której przedsiębiorstwa złożyły wnioski, lecz uwzględniła wartości ich wkładów, sprawdzając, zgodnie z warunkiem ustanowionym w pkt 21 tego komunikatu, czy dowody przedstawione znacząco zwiększyły wartość dowodów znajdujących się w posiadaniu Komisji w momencie składania wniosku.

154 Wbrew temu, co utrzymuje skarżąca, podejście, uwzględniające zarówno aspekt temporalny, jak i jakościowy wkładu, oraz wynagradzające przedsiębiorstwo, które, jako pierwsze, wypełni warunki przyznania obniżki, realizuje cele określone przez komunikat w sprawie współpracy, ponieważ zachęca przedsiębiorstwa chcące współpracować do działania na najwcześniejszym etapie dochodzenia, poprzez dostarczenie w ich pierwszym wniosku wszystkich dowodów, które znajdują się w ich posiadaniu. W szczególności, stwarzając motywację do przekroczenia progu dotyczącego zwiększenia wartości już w pierwszym wniosku, pozwala ono wykluczyć, iż przedsiębiorstwo składające wniosek o objęcie programem łagodzenia sankcji będzie dawkować swoją współpracę w toku całego postępowania.

155 Po trzecie, ponieważ komunikat w sprawie współpracy oparty jest na podejściu wymagającym określenia dokładnego porządku chronologicznego wniosków, odpowiadającego celom przejrzystości i pewności prawa, jego zastosowanie nie może się różnić w zależności od tego, czy odstęp pomiędzy składanymi wnioskami był długi, czy krótki. W konsekwencji skarżąca nie może skutecznie powołać się na okoliczność, że w niniejszej sprawie wnioski zostały złożone w odstępie kilku dni, jeśli chodzi o wniosek EKA Chemicals i skarżącej, lub kilku godzin, jeśli chodzi o wniosek skarżącej i Solvay.

156 Po czwarte, skarżąca nie może opierać argumentu na rozwiązaniu wynikającym z wyroku Sądu z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie T-116/04 Wieland-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1087, pkt 127), zgodnie z którym w ramach oceny stopnia współpracy dwóch przedsiębiorstw element chronologiczny nie może zostać uwzględniony w sytuacjach, gdy informacje przekazane przez zainteresowane strony zostały przekazane w bardzo krótkim odstępie czasu i w zasadniczo identycznej fazie postępowania administracyjnego.

157 Wystarczy przypomnieć, że przywołane rozwiązanie dotyczy pkt D komunikatu Komisji w sprawie nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. 1996, C 207, s. 4), który nie zawiera żadnego odniesienia do kryterium wcześniejszej współpracy przedsiębiorstwa w porównaniu z innym, przy

czym wyjaśniono ponadto, że w przywołanym wyroku Sąd odrzucił argument oparty na stosowaniu drogą analogii pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy mającego zastosowanie w niniejszej sprawie (ww. w pkt 156 wyrok w sprawie Wieland-Werke przeciwko Komisji, pkt 126 oraz 129).

158 Po piąte, ponieważ skarżąca powołuje się na przepisy obowiązujące w niektórych państwach członkowskich, wystarczy stwierdzić, że – ponieważ program łagodzenia sankcji ustanowiony przez Komisję jest niezależny – programy stosowane przez organy ochrony konkurencji państw członkowskich nie mogą podważać przedstawionej interpretacji wynikającej z przepisów pkt 21 i 23 komunikatu w sprawie współpracy.

159 Po szóste, w odniesieniu do modelu programu łagodzenia sankcji ustanowionego przez Europejską Sieć Konkurencji we wrześniu 2006 r., należy zaznaczyć, że ten model, mający przede wszystkim doprowadzić do dobrowolnej harmonizacji programów łagodzenia sankcji stosowanych przez członków tej sieci, powstał po przyjęciu komunikatu w sprawie współpracy, a zatem nie może stanowić elementu użytecznego w jego wykładni.

160 W każdym razie treść pkt 11 tego modelu, podniesionego przez skarżącą, zgodnie z którym „w celu ustalenia należytego poziomu zmniejszenia grzywny, organ ochrony konkurencji bierze pod uwagę datę, kiedy dowody zostały przekazane (a także kolejność, w jakiej przedsiębiorstwa złożyły wnioski) i łączne zwiększenie wartości materiału dowodowego dzięki tym dowodom" [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak dalsze cytaty z tego dokumentu], nie wyklucza w żaden sposób podejścia zastosowanego przez Komisję w niniejszej sprawie, które opiera się właśnie na tych czynnikach. Jeśli chodzi o konkretne połączenie czynników temporalnych i jakościowych, pkt 24 tego samego modelu przewiduje możliwość „połączenia tych parametrów na różne sposoby w celu wynagrodzenia wnioskodawcy za jego wkład", podkreślając znaczenie „wyraźnej różnicy między zwolnieniem z grzywien oraz zmniejszaniem ich wysokości w celu uczynienia wniosków o zwolnienie znacznie bardziej atrakcyjnymi", co nie jest przedmiotem niniejszej sprawy.

161 Wreszcie, ponieważ skarżąca wskazuje w skardze, że „wzywa Sąd do zbadania z urzędu ewentualnej niezgodności z prawem przepisów tego komunikatu, w świetle ogólnych zasad prawa, w szczególności zasady równego traktowania, proporcjonalności i sprawiedliwości", wystarczy zaznaczyć, że argumentacja ta nie opiera się na żadnym argumencie, który byłby odmienny od zbadanych i odrzuconych powyżej, i w konsekwencji nie może zostać uwzględniony.

162 W konsekwencji, należy oddalić część pierwszą zarzutu.

W przedmiocie części drugiej, opartej na zwiększeniu wartości materiału dowodowego przez dowody przekazane przez skarżącą w stopniu wyższym niż miało to miejsce w przypadku dowodów przekazanych przez EKA Chemicals

163 Skarżąca twierdzi, iż gdyby Komisja właściwie interpretowała komunikat w sprawie współpracy, powinna była bez wątpienia dojść do wniosku, że skarżąca była pierwszym przedsiębiorstwem, które spełniło warunki uzyskania obniżenia grzywien. Dowody dostarczone przez skarżącą w znacznym stopniu przyczyniły się do ustalenia przez Komisję istnienia naruszenia, a w szczególności charakteryzowały się bardziej istotnym zwiększeniem wartości materiału dowodowego, niż dowody dostarczone przez EKA Chemicals.

164 Z analizy pierwszej części niniejszego zarzutu wynika, że Komisja słusznie ustaliła kolejność przedsiębiorstw, które spełniły warunki celem uzyskania obniżenia grzywien, sprawdzając, czy odnośne przedsiębiorstwo dostarczyło dowody znacznie zwiększające wartość materiału dowodowego w rozumieniu pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy, zanim inne przedsiębiorstwo spełniło ten warunek.

165 W związku z tym, że Komisja stwierdziła, iż dowody przedłożone przez EKA Chemicals między dniami 29 i 31 marca 2003 r. spełniły ten warunek, czego skarżąca nie kwestionuje w ramach niniejszej części zarzutu, słusznie sklasyfikowała je jako pierwsze przedsiębiorstwo w rozumieniu pkt 23 lit. b) komunikatu w sprawie współpracy, niezależnie od wartości wkładów wniesionych w późniejszym terminie, w tym tych wniesionych przez skarżącą.

166 Część druga zarzutu nie może więc zostać uwzględniona.

W przedmiocie części trzeciej, przedstawionej tytułem żądania ewentualnego, opartej na braku znaczącego zwiększenia wartości materiału dowodowego przez dowody przekazane przez EKA Chemicals

167 Skarżąca twierdzi, że Komisja popełniła błąd w ocenie okoliczności faktycznych, ponieważ uznała, że dowody przedłożone przez EKA Chemicals między dniami 29 i 31 marca 2003 r. przyczyniły się do „znaczącego zwiększenia wartości" w rozumieniu pkt 21–23 komunikatu w sprawie współpracy. Zdaniem skarżącej, elementy te jedynie potwierdzają dowody dostarczone przez Degussa i dotyczą zasadniczo rynku skandynawskiego i spotkań dwustronnych z początku naruszenia, zanim nie wprowadzono „zasad gry" omawianego kartelu wielostronnego.

168 Należy w tym względzie przypomnieć, że chociaż w ramach swojej oceny współpracy z członkami kartelu Komisja nie może pominąć zasady równego traktowania, korzysta ona z szerokiego marginesu swobodnego uznania w zakresie oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa. Wobec tego zarzucić jej można by było jedynie oczywisty błąd w ocenie (zob. ww. w pkt 156 wyrok w sprawie Wieland-Werke przeciwko Komisji, pkt 124 i przytoczone tam orzecznictwo).

169 W niniejszej sprawie Komisja stwierdziła, że EKA Chemicals przekazała dowody prowadzące do znaczącego zwiększenia wartości materiału dowodowego w porównaniu do tych, które były już w jej posiadaniu w dacie wniesienia rozpatrywanego wkładu (motyw 503 zaskarżonej decyzji).

170 W tym względzie należy przede wszystkim podnieść, że z motywu 506 zaskarżonej decyzji wynika, iż EKA Chemicals przedstawiła dokumenty z okresu wystąpienia okoliczności faktycznych odnoszące się do określonych spotkań i innych kontaktów o charakterze zmowy, dotyczące faktów wcześniej Komisji nieznanych i mających bezpośredni wpływ na ustalenie czasu trwania kartelu, jeżeli chodzi o okres między dniem 31 stycznia 1994 r. i dniem 14 października 1997 r., oraz informacje potwierdzające i uzupełniające informacje przedstawione przez Degussę w odniesieniu do okresu od dnia 31 stycznia 1994 r. do dnia 14 października 1997 r., oraz dowody potwierdzające i uzupełniające dowody przedstawione przez Degussę, w odniesieniu do okresu od dnia 14 października 1997 r. do 31 grudnia 1999 r.

171 Jeśli chodzi o stwierdzenie jednolitego naruszenia, które miało miejsce na skalę EOG, a które nie zostało zakwestionowane przez skarżącą, ocena informacji EKA Chemicals nie może zostać podważona przez fakt, że dotyczyły one głównie rynku skandynawskiego. Należy ponadto przypomnieć, że EKA Chemicals przekazała informacje na temat kontaktów z producentami na „kontynencie", a ponadto, że pewne zachowania stanowiące naruszenie dotyczyły w jednakowym zakresie rynków skandynawskiego i „kontynentalnego" (zob. między innymi motywy 106 i 144 zaskarżonej decyzji).

172 Dalej, powoływany przez skarżącą fakt, że wkład EKA Chemicals dotyczył w znacznym stopniu początkowego okresu istnienia kartelu, nie może podważyć znaczącego zwiększenia wartości materiału dowodowego. Należy zauważyć, że dowody przedłożone przez EKA Chemicals umożliwiły Komisji określenie początku kartelu na dzień 31 stycznia 1994 r. i ustalenie faktów związanych z początkowym okresem istnienia kartelu, między dniem 31 stycznia 1994 r. i dniem 14 października 1997 r. Zatem, wbrew temu, co twierdzi skarżąca, elementy te nie ograniczają się do potwierdzenia informacji, którymi Komisja dysponowała już w momencie składania rozpatrywanego wniosku. Ponadto, jak wynika z motywu 506 zaskarżonej decyzji, wkład EKA Chemicals obejmował dowody potwierdzające i uzupełniające dowody przekazane

przez Degussę, w odniesieniu do późniejszego okresu między dniem 14 października 1997 r. i dniem 31 grudnia 1999 r.

173 Ponieważ ocena ta nie była uzależniona od wartości wkładu skarżącej, nie może ona jej skutecznie kwestionować, wskazując, że dostarczyła bardziej szczegółowe dowody odnoszące się do konkretnego mechanizmu funkcjonowania kartelu w danych okresach.

174 Wreszcie znaczące zwiększenie wartości materiału dowodowego przez dowody przedłożone przez EKA Chemicals nie może zostać podważone za pomocą argumentu opartego na liczbie, jak podnosi skarżąca – niższej – motywów zaskarżonej decyzji, w których argumenty te zostały uwzględnione.

175 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że przywołane przez skarżącą argumenty nie dowodzą, iż Komisja popełniła oczywisty błąd stwierdzając, iż przed złożeniem przez skarżącą wniosku o złagodzenie sankcji EKA Chemicals przedstawiła dowody mające istotną wartość dodaną w rozumieniu pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy.

176 Należy zatem oddalić trzecią część tego zarzutu.

W przedmiocie części czwartej, przedstawionej tytułem żądania dalszej kolejności ewentualnego, opartej na dodatkowym obniżeniu wysokości grzywny poza zakresem stosowania komunikatu w sprawie współpracy

177 Skarżąca twierdzi, że Komisja powinna była jej przyznać dodatkową obniżkę wysokości grzywny z racji jej efektywnej współpracy poza zakresem stosowania komunikatu

w sprawie współpracy, zgodnie z wytycznymi, aby odzwierciedlić „godziwą wartość" jej wkładu, mając na względzie charakter oczywiście niewystarczający obniżki przyznanej na mocy tego komunikatu.

178 W tym względzie wystarczy przypomnieć, że jeśli chodzi o naruszenia wchodzące w zakres zastosowania komunikatu w sprawie współpracy, co do zasady zainteresowany podmiot nie może skutecznie zarzucić Komisji, że nie uwzględniła jako okoliczności łagodzącej stopnia jego współpracy poza ramami prawnymi komunikatu w sprawie współpracy (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 586 i przytoczone tam orzecznictwo).

179 W niniejszym przypadku uwaga ta jest zasadna tym bardziej, że Komisja uwzględniła współpracę skarżącej, ograniczając kwotę grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy. W tych okolicznościach nie można skutecznie zarzucić Komisji, że nie zastosowała dodatkowego obniżenia kwoty grzywny nałożonej na skarżącą, już poza zakresem zastosowania wspomnianego komunikatu.

180 Ponadto, ponieważ skarżąca podnosi istnienie ewentualnych okoliczności uzasadniających odstępstwo od powyższych zasad, twierdząc, że wartość jej wkładu została tylko częściowo uwzględniona przy zastosowaniu komunikatu w sprawie współpracy, należy przypomnieć, że Komisja przyznała skarżącej obniżkę maksymalną, 30%, w ramach przedziału, który miał do niej zastosowanie, zgodnie z pkt 23 tego komunikatu, i to pomimo faktu, że przekazała ona dodatkowe informacje dopiero w dniu 26 maja 2003 r., kilka tygodni po jej pierwotnym wniosku, ograniczonym do 13 załączników ze wskazaniem, że zawierały one dokumenty dotyczące odnośnego kartelu (motywy 510 i 513 zaskarżonej decyzji).

181 Z tego względu, ponieważ współpraca wnoszącej odwołanie została nagrodzona za pomocą maksymalnej obniżki w odpowiednim przedziale na podstawie komunikatu w sprawie współpracy, skarżąca nie może w żadnym razie uzyskać skutecznie dodatkowej obniżki z tego samego tytułu, na podstawie wytycznych.

182 W konsekwencji należy oddalić zarzut szósty.

183 Wreszcie w odniesieniu do wniosku złożonego tytułem żądania ewentualnego, zmierzającego do zmiany wysokości grzywny nałożonej na skarżącą, Sąd uważa, że ponieważ żaden element podniesiony w niniejszej sprawie nie może uzasadniać obniżenia wysokości grzywny, nie należy, w ramach wykonywania nieograniczonego prawa orzekania Sądu, uwzględniać tego wniosku.

184 Z ogółu powyższych rozważań wynika, że skargę tę należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

185 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała niniejszą sprawę, zgodnie z żądaniem Komisji należy obciążyć ją kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) Arkema France SA zostaje obciążona kosztami postępowania.

Vadapalas Prek Dittrich

Truchot O'Higgins

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 14 lipca 2011 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu ..... II - 5464

Zaskarżona decyzja ..... II - 5466

Przebieg postępowania i żądania stron ..... II - 5468

Co do prawa ..... II - 5470

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na naruszeniu przepisów dotyczących możliwości przypisania naruszenia popełnionego przez spółkę zależną spółce dominującej i zasady równego traktowania ..... II - 5470

Uwagi wstępne ..... II - 5470

W przedmiocie zarzucanego naruszenia przepisów dotyczących możliwości przypisania naruszenia popełnionego przez spółkę zależną spółce dominującej ..... II - 5474

W przedmiocie podnoszonego naruszenia zasady równego traktowania ..... II - 5475

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędach w ocenie okoliczności faktycznych dotyczących przypisania naruszenia spółkom Total i Elf Aquitaine ..... II - 5478

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu obowiązku uzasadnienia i zasady dobrej administracji ..... II - 5483

W przedmiocie zarzutu czwartego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących podwyższenia kwoty grzywny w ramach skutku odstraszającego ..... II - 5489

W przedmiocie zarzutu piątego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących podwyższenia kwoty grzywny z tytułu kolejnego naruszenia ..... II - 5491

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu zasad pewności prawa i ustawowej określoności czynów zabronionych i kar ..... II - 5492

W przedmiocie części drugiej, opartej na naruszeniu zasady ne bis in idem i zasady proporcjonalności ..... II - 5492

W przedmiocie zarzutu szóstego, opartego na naruszeniu prawa i błędach w ocenie okoliczności faktycznych, dotyczących obniżenia kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy ..... II - 5495

W przedmiocie części pierwszej, opartej na naruszeniu prawa w odniesieniu do wykładni komunikatu w sprawie współpracy ..... II - 5497

W przedmiocie części drugiej, opartej na zwiększeniu wartości materiału dowodowego przez dowody przekazane przez skarżącą w stopniu wyższym niż w miało to miejsce przypadku dowodów przekazanych przez EKA Chemicals ..... II - 5503

W przedmiocie części trzeciej, przedstawionej tytułem żądania ewentualnego, opartej na braku znaczącego zwiększenia wartości materiału dowodowego przez dowody przekazane przez EKA Chemicals ..... II - 5504

W przedmiocie części czwartej, przedstawionej tytułem żądania bardziej dalszej kolejności ewentualnego, opartej na dodatkowym obniżeniu wysokości grzywny poza zakresem stosowania komunikatu w sprawie współpracy ..... II - 5506

W przedmiocie kosztów ..... II - 5508